

Kristianstads
kommun

GODKÄND PROGRAM-
HANDLING
BN 2017-01-31 §7
DNR BN 13-10163

PLANPROGRAM för

Fängelset 2 på Östermalm i Kristianstad

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING

Syfte och mål.....	1
--------------------	---

2. TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDE

Fördjupad översiktsplan.....	2
------------------------------	---

Fler bostäder

Besöksnäringen

<i>Fem stadsbyggnads mål.....</i>	2
-----------------------------------	---

Gällande detaljplan.....	3
--------------------------	---

3. PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

Programområdet.....	4
---------------------	---

Områdesavgränsning

Bebyggelse

<i>Mark och vegetation.....</i>	5
---------------------------------	---

Gator och trafik

Vägnät

Kollektivtrafik

<i>Cykelväg.....</i>	6
----------------------	---

Rekreation

Natur- och rekreationsområden

<i>Parker och lekplatser.....</i>	7
-----------------------------------	---

Service

Skola och omsorg

Teknisk försörjning

Geotekniska förhållanden

<i>Översvämningsrisk.....</i>	8
-------------------------------	---

Energiförsörjning, tele, VA

Kulturmiljö

Riksintresse kulturmiljövård

<i>Fängelsets uppförande.....</i>	9
-----------------------------------	---

Återstående Läns cellsfängelser

Arkitektur

Fasader

Ombyggnationer och renoveringsarbeten

Fängelsebyggnadens särdrag

Entréfasaden

<i>Administrationsdelens sidofasader.....</i>	10
---	----

Celldelens östra fasad

Tak

Sockel

Listverk

<i>Källarvåningen.....</i>	12
----------------------------	----

4. ANALYS

a. Historisk kartjämförelse.....	14
----------------------------------	----

b. Inblickar och serial vision.....	17
-------------------------------------	----

Slutsats

c. Bebyggelsemönster och täthetsgrad.....	23
--	----

Exploateringstal

Slutsats

1. Rutnätsplan

2. Monumental bebyggelse

3. Storgårdskvarter

4. Trädgårdsstad

5. Funktionalism - smalhus

6. Funktionalism - punkthus

7. Postmodernism

8. Nymodernism

d. Stråk.....	28
---------------	----

Slutsats

5. SLUTSATSER OCH

RIKTLINJER.....	30
-----------------	----

Befintlig bebyggelse & utemiljö

<i>Siktlinjer och stråk.....</i>	31
----------------------------------	----

Strukturförslag

Ny bebyggelse

Bebyggelsehöjder/Placering

<i>Gestaltning.....</i>	34
-------------------------	----

Innehåll

Utemiljö & parkering

Inför kommande detaljplanering

<i>Exempelförslag.....</i>	35
----------------------------	----

<i>Inspirationsbilder.....</i>	36
--------------------------------	----

Inför kommande detaljplanering

<i>Medverkande.....</i>	37
-------------------------	----

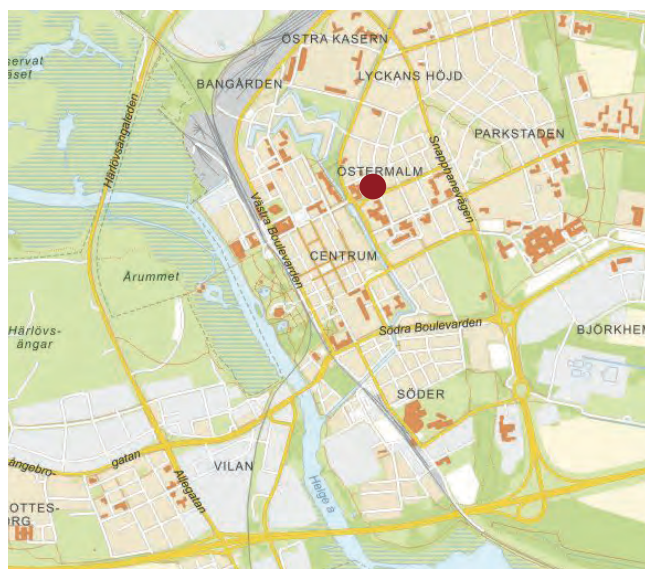
Syfte och mål

Följande planprogram görs för att ta fram riktlinjer för det kommande detaljplanarbetet för fastigheten Fängelset 2. Syftet är att presentera en förtättningsmöjlighet för fastigheten utifrån den befintliga kulturmiljön och omgivningens förutsättningar.

Mål med programmet är att fastställa ett stadsbyggnadskoncept och identifiera kvaliteter, värden och särdrag att tillvarata inom planområdet. I följande planprogram studeras förtättningsmöjligheter inom fastigheten utifrån befintlig kulturmiljö, stadsplanemönster och dess täthetsgrad, samt angränsande arkitektoniska stilar. Siktlinjer redovisas genom fotomontage. Arbetet avrundas i ett sammanfattande avsnitt med slutsatser och riktlinjer inför kommande detaljplanarbete.

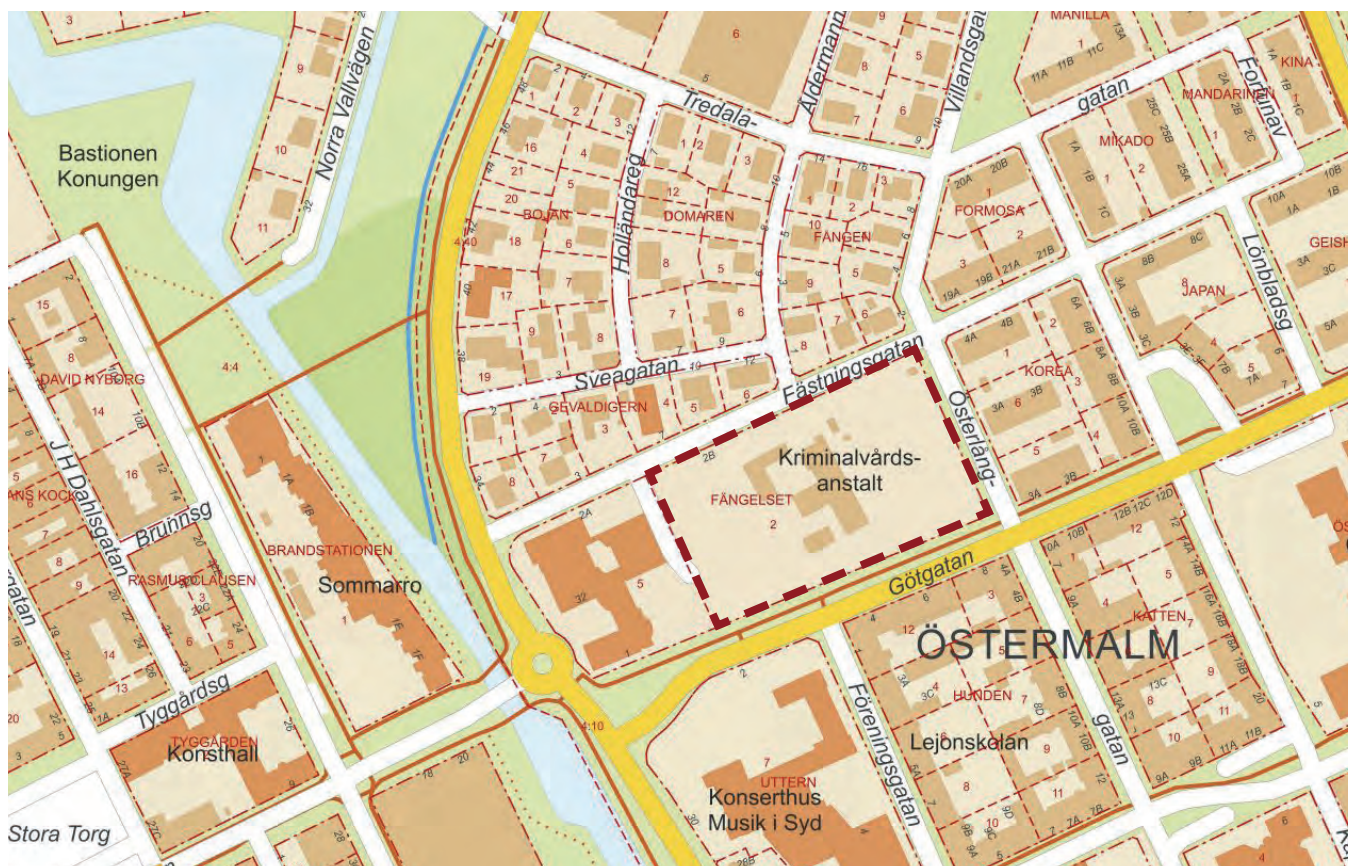
Bakgrund

Fastigheten Fängelset 2 har tidigare använts som kriminalvårdsanstalt och inom fastigheten finns en fängelsebyggnad uppförd 1846 med tillhörande komplementbyggnader. Efter att verksamheten upphört ansökte den dåvarande fastighetsägaren 2013-11-08 om planbesked för att pröva möjligheten att upprätta

Programområdets läge i staden

nybyggnation av bostäder inom fastigheten. Byggnadsnämnden beviljade 2014-01-28 planbesked för Fängelset 2 och beslutade uppdraga åt Stadsbyggnadskontoret (numera miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen) att inleda detaljplanarbetet med ett planprogram för att pröva bostadsutbyggnad inom fastigheten enligt Plan- och bygglagen (2010:900).

Programområdet utgörs av fastigheten Fängelset 2 i centrala Kristianstad

2. TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDE

Fördjupad översiktsplan för Kristianstad stad

Fler bostäder

I den fördjupade översiktsplanen för Kristianstad stad (FÖP, 2009-06-09) är ett övergripande mål att skapa fler bostäder i den centrala staden genom förtätning och komplettering av befintlig bebyggelse (s.123). Fler boende är en förutsättning för att skapa stadsliv under dygnets alla timmar, vilket både främjar service och näringsliv, men är också en trygghetsfrämjande åtgärd. Förtätning i centrum är miljömässigt hållbart eftersom det möjliggör för ett liv utan bilberoende och stärker kollektivtrafikstråken (s.51). I den fördjupade översiktsplanen anges kvarteret Fängelset 2 som ett omvandlingsområde för exempelvis bostads- eller kontorsändamål (s.123).

Besöksnäringen

I den fördjupade översiktsplanen betonas att staden som besöksmål är en betydande förutsättning för en ökad turismnäring där stadens kulturhistoriska arv, med välbevarade äldre byggnader och historiska miljöer har en attraktionskraft i sig. Kommunen vill främja besöksnäringen och bland annat möjliggöra utbyggnaden av hotell (s.75).

”Kristianstad ska vara en stad som man gärna besöker för handel, kultur, service och nöjen”.

”Kristianstad ska erbjuda spännande upplevelser byggda på gästfrihet utifrån evenemang och naturliga förutsättningar såsom Vattenriket, Handelsstaden och stadens historia” (s.75).

Fem stadsbyggnadsmål

I den fördjupade översiktsplanen för Kristianstad anges fem stadsbyggnadsmål som anger inriktningen för Kristianstads utveckling och som ska vara vägledande vid planering, lovgivning, utbyggnad och underhåll av staden:

- Staden som regionalt centrum
- Den täta och blandade staden
- Den energi- och resurseffektiva staden
- Den vackra staden
- Staden och vattenriket i symbios

Tillsammans bidrar de fem målen (s.42) till att uppfylla det nationella miljömålet en god bebyggd miljö, som strävar efter att skapa en hållbar utveckling.

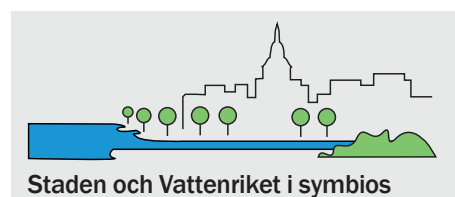
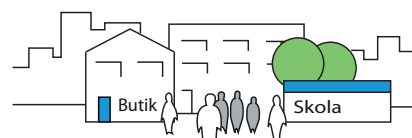
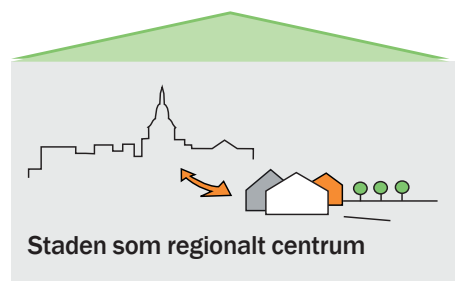
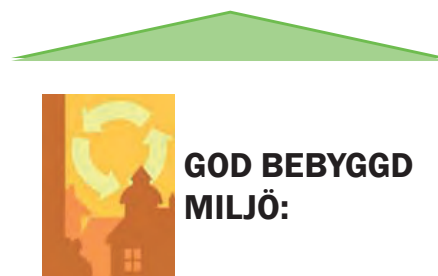

Illustration från FÖP för Kristianstad stad

Staden som regionalt centrum:

Viktiga framgångsfaktorer för att Kristianstad ska fortsätta att utvecklas som ett starkt regionalt centrum utgörs av stadens utbud av handel, tjänster, arbete, utbildning, vård, kultur, natur, fritid och kollektivtrafik. Staden behöver fortsätta att växa varpå det behövs fler bostäder för att öka inflyttningen. Den fysiska gränsen mellan den öppna, glesa landsbygden och den tätbebyggda staden ska vara tydlig för att stärka det unika sambandet mellan stad och land.

Den täta och blandade staden:

Kristianstad ska sträva efter att bli en tät och funktionsblandad stad. Närhet till olika funktioner främjar ett tryggare, jämlikare, tolerantere, hälsosammare och resurssnålare samhälle. Den centrala staden ska förtätas med nya bostäder och fler personintensiva arbetsplatser. I första hand ska redan ianspråktagen mark användas.

Den energi- och resurseeffektiva staden:

Stadsbyggnadsstrukturen i Kristianstad ska bidra till att färre kör bil inom staden, att mark nyttjas för det ändamål den är mest lämpad för och att utsläpp inom staden minskar. Hushållning med mark genom lokalisering av nya bostäder, service, verksamheter och kultur inom eller i anslutning till redan ianspråktagen mark bidrar till starkare kollektivtrafikstråk.

Den vackra staden:

Stadens byggnader, gator, torg och parker ska utformas med omsorg. Ny bebyggelse ska utgöra intressanta avtryck av sin samtid och bidra till att komplettera och utveckla stadens historiska platser. Stadens kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader ska skyddas mot förvanskning. Äldre byggda miljöer upplevs ofta som vackra men har också ett värde i sig, då de skapar en förståelse för vår historia och samtid.

Staden och Vattenriket i symbios

Staden och Biosfärområdet Kristianstads Vattenrike ska utvecklas tillsammans och den biologiska mångfalden bevaras. Exempelvis finns möjligheter att utveckla nya miljöer i gränsområdet mellan våtmark och stadsmiljö.

Utdrag ur gällande detaljplan från 1947

Gällande detaljplan

För fastigheten Fängelset 2 gäller detaljplan: *Stadsplan för kv Fängelset, Uttern och del av Lasarettet i Kristianstad* från 1947. Detaljplanen anger mark för allmänt ändamål (A) inom fastigheten Fängelset 2.

Byggnad får inte uppföras över 4 våningar eller till en höjd av 14 m. Inom punktprickad mark får byggnad inte uppföras. Övervakningsbostad för tillsyn av verksamheten tillåts.

Ändamålet A, allmänt ändamål är en rest från äldre lagstiftning som står kvar i gamla stadsplaner. Beteckningen omfattar all verksamhet med offentligt huvudmannaskap (stat, kommun, landsting). Efter plan- och bygglagens införande krävs att markens användning anges mer specifikt i nya detaljplaner för att bygglov ska kunna beviljas.

På plankartan illustreras den allé som tidigare accentuerat entrén till fängelset. Större delen av allén togs bort när Tingsrätten byggdes väster om fängelsebyggnaden, de sista träden fälldes under perioden 2004-2005.

3. PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

Programområdet

Områdesavgränsning

Programområdet utgörs av fastigheten Fängelset 2 på Östermalm i centrala Kristianstad. Fastigheten är ca 12 670 kvadratmeter och avgränsas av Götgatan, Österlånggatan, Fästningsgatan, samt fastighetsgräns mot Fängelset 5 som omfattar Tingsrättens verksamhet.

Bebyggelse

Huvudbyggnaden utgörs av ett fd cellfängelse (A) i tre våningar som togs i bruk 1846, byggnadsarean utgör ca 770 m². Intill huvudbyggnaden finns två flygelbyggnader i en våning. Därutöver finns tre mindre komplementbyggnader i en storleksordning mellan 7,5 - 25 m² och en transformatorstation (E).

Den norra flygeln (B) byggdes 1866 en tjänstebostad som fungerade som detta fram till 1899 då den inreddes till verkstadsbyggnad. Byggnaden byggdes om och till under 1950-talet med en vinkelbyggnad (I). Sammantaget utgör byggnadsarean ca 260 m².

Den södra flygeln (C) uppfördes 1886 som arbetslokal i samband med inrättandet av den nya tvångsarbetsanstalten. 1893 gjordes den om till bostad för två vaktkonstapelfamiljer. Byggnaden fungerade som tjänstebostad fram till 1957. Byggnadsarean utgör ca 116 m².

Intill fängelsets östra fasad finns en halvcirkelformad promenadgård (D). Den anlades ursprungligen samtidigt som fängelset i form av 9 avskilda tårtbitar, 1897 utökades den till 12 tårtbitar avskilda av tegelväggar. 1970 öppnades gården upp

TECKENFÖRKLARING

■ ■ Fastighetsgräns för Fängelset 2, som utgör programområde

- A. Huvudbyggnad; fd kriminalvårdsanstalt från 1846
- B. Norra flygeln ursprungligen uppförd 1866
- C. Södra flygeln från 1886
- D. Promenadgård

- E. Transformatorstation
- F. Fotbollsplan från 1969
- G. Köksträdgård med äldre frukträd och kulturväxter
- H. Tillfälligt växthus
- I. Tillbyggnad från 1950-talet
- J. Parkering
- K. Infart
- L. Äldre uppvuxet lövträd, tidigare tillhörande en allé samtida med fängelset

till en gemensam rastgård. En mur omger del av marken närmst fängelset och rastgården i norr, öster och söder. Muren uppfördes under perioden 1935-36 och ersatte ett tidigare plank.

Mark och vegetation

Utmed Götgatan finns uppvuxen, tät vegetation med stora lövträd och häckar. I den sydvästra delen av fastigheten finns en köksträdgård som tillhör den södra fd. tjänstebostaden (G). Här finns äldre fruktträd, rabatter och trädgårdsland för odling som anlagts/restaurerats under våren 2015. Intill tjänstebostaden finns bland annat äldre pioner. Ett lövträd återstår i områdets västra del som är en rest av en tidigare allé som gått fram till fängelsets entré.

Norr och väster om fängelsebyggnaden är marken gräsbevuxen med inslag av mindre träd och buskar. En stor del av fastigheten är hårdgjord med grusad yta som fungerar som uppställningsplats för bilar. Utmed Fästningsgatan finns en anlagd parkeringsplats (J) med 32 platser. I öster finns en fotbollsplan uppförd 1969 för fängelsets interner, planen är grusad (F).

Fängelsebyggnaden och den södra flygeln sett från köksträdgården i programområdets sydvästra del.

Fasad mot sydost och Österlånggatan.

Programområdets sett från Fästningsgatans västra del

Den södra flygeln som varit tjänstebostad fram till 1957

Entréfasad mot väster

Tjänstebostaden i söder sedd från norr

Gator och trafik

Vägnät

Extern biltrafik matas norr- och söderifrån främst via Snapphanevägen och vidare in till programområdet via Götgatan. Infart till fastigheten sker ifrån Fästningsgatan i norr.

Kollektivtrafik

Avståndet mellan programområdets mitt och järnvägsstationen, Kristianstad Central, är ca 600 m. Närmaste hållplats för stadsbuss finns ca 100 m öster om fastigheten på Götgatan. Hållplats för regionbuss finns vid järnvägsstationen, Hästtorget och Östra begravningsplatsen, ca 450-500 meter från programområdet.

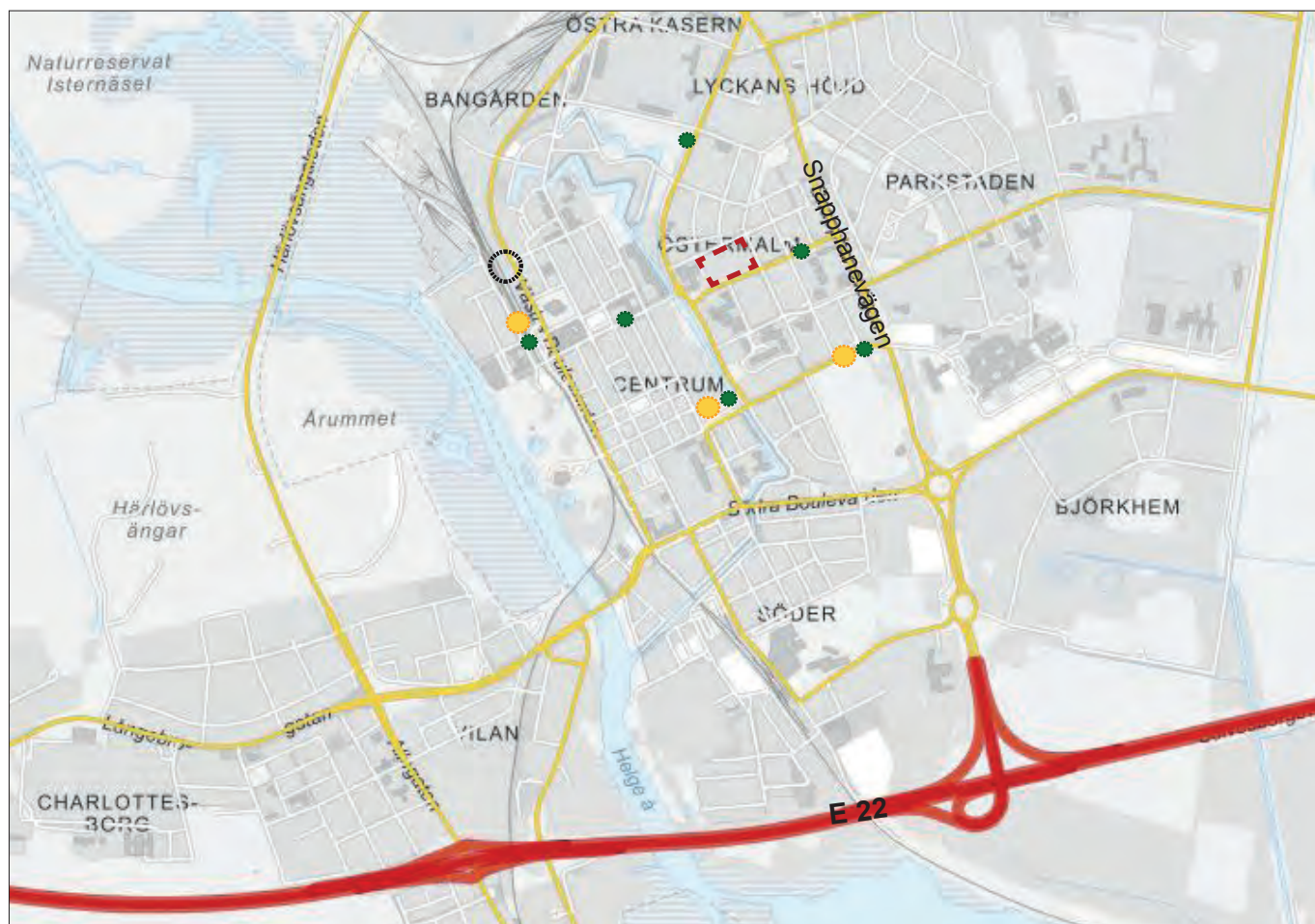
Cykelväg

Intill fastigheten finns ett trafikseparerat cykelstråk som förbinder centrum och staden med bland annat Balsby intill Råbelövssjön, ca 6 km norr om staden, samt Åhus ca 20 km sydost om Kristianstad. Cykelvägnätet förbinder Arkelstorp i norr med Maglehem i den södra delen av kommunen, vilket erbjuder goda rekreativmöjligheter. Cykelstråket mot Maglehem utgör en del av den nationella cykelleden "Sydostleden".

Översiktlig trafikstruktur (karta nedan)

- Programområde
- Motorväg E22
- Matargata
- Järnvägsstation
- Hållplats regionbuss
- Hållplats stadsbuss

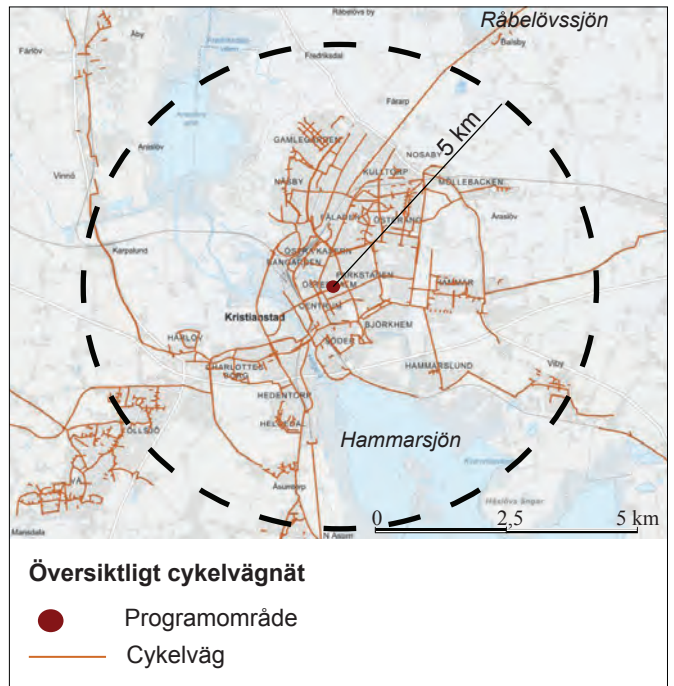
Rekreation

Natur- och rekreationsområden

Staden ligger mitt i biosfärområdet Kristianstad Vattenrike, som är rikt på strandängar och har ett artrikt fågelliv. Inom en radie av 1000 meter från programområdet nås Helgeå med besökscentret Naturum som erbjuder information om vattenriket. Stadens kanaler erbjuder också kvalitativa promenader.

Parker och lekplatser

I närheten av programområdet finns flera parker. Lekplatser finns ca 250 m från programområdet. Stadsparken, Tivoliparken, med temalekplats ligger ca 600 m från planområdet.

Service

Programområdet ligger centralt i Kristianstad, 200 m från handlgatan Östra Boulevarden och innerstadens handelskvarter. Inom 500 m finns bland annat livsmedelsbutik, bibliotek, konserthus och museum.

Skola och omsorg

Flera skolor och förskolor finns i närområdet; centralskolan (F-6) med fritids och barnomsorg ligger 150 m från programområdet. Inom en radie av 500 m finns vårdcentral, äldreomsorg och mötesplatser för äldre. Sjukhus med akutmottagning ligger ca 750 m från programområdet.

Teknisk försörjning

Geotekniska förhållanden

Befintligt bebyggelse inom programområdet ligger mellan +3 och +4 meter över havet och den västra delen av området ligger omkring +2 m.ö.h. Enligt SGU utgörs jordarten av glacial lera, berggrunden är sedimentär. Geoteknisk grundundersökning har gjorts på grannfastigheten Fängelset 5 1968 inför tillbyggnaden av

Tingshuset. Vid utredningen påträffades ett 1,5 m tjockt torvlager närmast ytjorden, grundvattennivån påträffades i torvskiktet och fast botten påträffades ca 5 m under markytan. Bergarten utgörs troligtvis av morän av Kristianstadstyp, som är en finkornig, kalkhaltig morän med stundtals hög halt av sten och block. Byggnadsstommen rekommenderades grundläggas på stödpålar slagna till fast botten. Källare rekommenderades utföras fristående och eventuellt vattentät.

Översvämningsrisk

Vid ett översvämningsscenario med hundraårsflöde i Helgeå påverkas inte fastigheten. Vid ett scenario med högsta beräknade flöde utan skyddande vallkonstruktion översvämmas en större del av staden, men renässansstaden och bland annat den del av programområdet som ligger högre än ca +3 m.ö.h. beräknas klara sig.

TECKENFÖRKLARING

Service och verksamheter

	Programområde		Radie 500 m / 1000 m från programområdet
	Samhällsfunktion		
	Verksamheter		
	Bostäder		

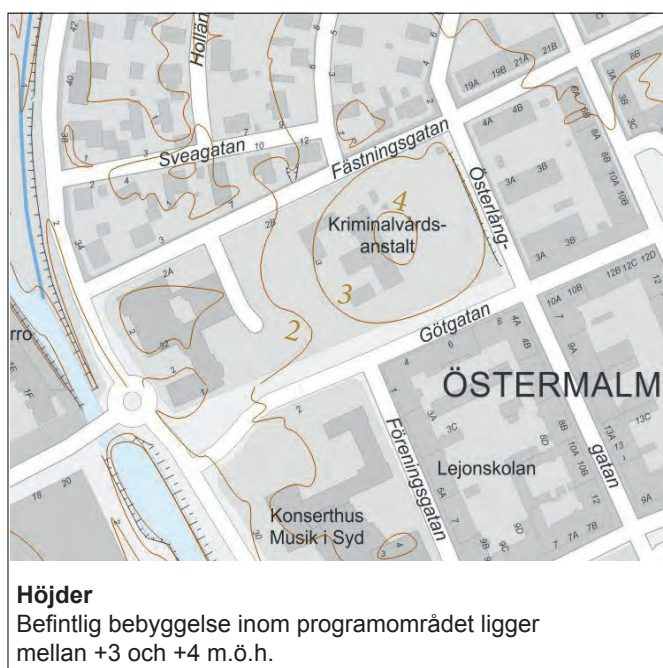

Räddningstjänsten rekommenderar att vid nybyggnader eller väsentliga ombyggnader under +3 m.ö.h ska dessa utformas så att möjlighet finns att rädda sig själv och hjälpbehövande personer undan en snabbt stigande vattennivå, exempelvis upp på ett andra våningsplan. Vid nybyggnad eller väsentlig ombyggnad av tekniska försörjningssystem, såsom transformatorstationer, elcentraler, värme och kylanläggningar, ska dessa placeras på en lägsta nivå av +3,5 m.ö.h alternativt utföras vattentåliga (C4 Teknik 2012-08-15).

Energiförsörjning, tele, VA

Huvudbyggnaden är ansluten till fjärrvärmenätet via Österlånggatan. Opto-/telekabel finns utmed Götgatan. C4 Elnät AB är eldistributör i området. Elledningar är nedgrävda i gång- och cykelvägen intill Götgatan, samt utmed den norra trottoaren utmed Fästningsgatan, anslutning till befintlig bebyggelse sker vid huvudbyggnadens norra gavel. En transformatorstation ligger inom programområdets nordöstra hörn.

Programområdet ligger inom kommunens verksamhetsområde för vatten- och avlopp. Ledningar för vatten, dagvatten och spillvatten är belägna i angränsande lokalgator.

Kulturmiljö

Riksintresse för kulturmiljövård - L:K 15

Fängelset ligger strax utanför det riksintresseområde för kulturmiljövården som centrala Kristianstad och den gamla befästningsstaden utgör.

Enligt Skånska kulturmiljöprogrammet (Länsstyrelsen Skåne) utpekas Kristianstad som ett av Nordens mest intressanta exempel på renässansens stadsanläggningar. Ett rikt antal välbevarade miljöer och byggnadsobjekten ger en god bild av utvecklingen från 1600-talet fram till idag. Framträdande inslag i bebyggelsen är arkitekturen som är präglad av militär verksamhet och förvaltning. Av särskild betydelse för staden är den gamla rutnätsplanen, den fria sikten över Helge å och det äldre byggnadsbeståndet. Av intresse är, förutom enstaka offentliga byggnader, även flerfamiljshusen och villabebyggelsen från 1900-talet och den tidiga industribebyggelsen.

Fängelsets uppförande

Länscellsfängelset ritades av Carl-Fredrik Hjelm och uppfördes 1842-1947 enligt Philadelphiamodellen. Modellen innebar att internerna i ensamhet och tystnad skulle sona sina brott. I mitten av 1800-talet skedde ett skifte inom fångvården då synen att fångar kunde återanpassas till samhället förankrades. 1841 togs ett riksdagsbeslut om reformering inom fångvården, där om- och nybyggnader av fängelser enligt Philadelphiamodellen förespråkades. Byggnandet av nya fängelser i landet var en av de absolut största sociala reformer som genomförts i Sverige. (Thomas Carlqvist)

Carl-Fredrik Hjelm (1793-1858) ritade samtliga länsfängelser i landet fram till 1855 utifrån en typritning i nyklassicistisk stil. Fängelsebyggnaderna ritades enligt en T-formad plantyp där det framskjutande mittpartiet utgjorde en administrativ del och den längre längan, sk. celllängan inreddes med ensamceller. Cellerna anordnades längs med ytterväggarna kring ett öppet mittschakt med ljusinsläpp varifrån internerna kunde övervakas.

I Kristianstad anlades 90 ljusa och 3 mörka ensamceller, samt två vaktceller. Under 1950-talet lades det öppna mittschaktet igen. Invändigt har byggnaden ett teknikhistoriskt värde genom ett uppvärmningssystem med golvvärme som fortfarande finns kvar och kan ses på vinden i form av murstockar.

Återstående Läns cellsfångelser

Kristianstads läns cellsfångelse var tillsammans med Stockholm och Linköping de första som byggdes i landet, de andra två har dock rivits. Idag återstår följande övriga läns cellsfångelser i landet:

Falun (1849), idag vandrarhem och konferens.

Mariestad (1848), verksamheten var i drift till 2010.

Karlskrona (1847-1852) fungerade som kriminalvårdsanstalt fram till 2010. 2013 inleddes ombyggnation till skola och restaurang.

Karlstad (1847). 1986 ombyggt till hotell med liten museidel i källaren.

Gävle. Lades ned 1986 och är nu Sveriges fängelsemuseum.

Vänersborg (1881). Verksamheten lades ned under 1990-talet. Idag utgörs byggnaden av bostadsrätter.

Västerås (1871). Fångelse t.o.m. 2007. Idag museum.

Växjö (1852). Omgjort till bostadsrätter 2002.

Umeå (1886). Kriminalvårdsanstalt t.o.m. 1984. Hotell 2007-2008.

Kalmar (1852) fungerar fortfarande som kriminalvårdsanstalt.

Härnösand (1862). Idag ett av landets tre säkerhetsanstalter.

Arkitektur

Under 1980-talet gjorde Riksantikvarieämbetet en byggnadsdokumentation av fastigheten. Dokumentationen har utgjort grund för nedanstående beskrivning av fängelsets arkitektur.

Bebyggelsen från 1800-talet är utformad i nyklassicistisk stil. Nuvarande färgsättning är förmodligen överensstämmande med ursprungsfärgen (Thomas Carlqvist).

Fasader

Kristianstadsfängelset är till exteriören ett av de bäst bevarade T-formade fängelserna i landet. De största förändringarna som har gjorts utgörs av förstörade cellfönster, nya utgångar i cellängans gavlar och förändrad puts och färgsättning. (byggnadsdokumentation, Riksantikvarieämbetet).

Ombyggnationer och renoveringsarbeten

En spiraltrappa uppfördes mitt i cellängan, troligen några årtionden efter fängelsets tillkomst. 1927 förstörades fönsterna på östra sidan av cellängans bottenvåning och 1935-36 på övriga cellfönster. På bottenvåningen har flera celler slagits samman

1950 till större rum för verkstadslokaler. 1964 inreddes en matsal och tjänsterum i en tidigare direktörsbostad på mellanvåningen. Omkring 1968 omtäcktes plåttaket, 1971 genomfördes en fasadrenovering. Under 1970-talet byggdes köket om och fönster byttes ut. 1984 stängdes anstalten och genomgick en invändig renovering, byggnaden togs därefter i bruk som reservhåkte.

Situationsplan över bebyggelsen. Den T-formade fängelsebyggnaden (mörkgrå) utgörs av administrationsdelen i entrépartiet mot väster samt den längre flygeln som inrymmer cellerna

Fängelsebyggnadens särdrag

Entréfasaden

Entréfasaden på administrationsdelen är indelad i två fönsterlösa våningar. Dörrpartiet utgörs av en portal som kröns av en rundbågefris med ett ovanliggande listverk med en slät upphöjd yta. Till huvudentrén leder en hög dubbelfritrappa. Portalen utsmyckas av inskriptionen ANNO MDCCCXLVI. Entrédörren är utbytt, ursprungligen utgjordes den av pardörrar med kvadratiska fasettfillningar som utvändigt var målade i mörkbrun täckfärg, invändigt med gulbrun ådrad målning. Det segmentbågiga överfönstret finns kvar.

Den övre våningen artikuleras med sju grunda absidformade nischer. I gavelröset finns en segmentbågig fönsteröppning med ett rektangulärt småspröjsat fönster.

Administrationsdelens sidofasader

Administrationsdelens sidofasader artikuleras med sex fönsteraxlar med stora rektangulära fönster i tre våningar. På västra sidan finns en dörr i vinkel mot celldelen med framföriggande hög fritrappa av granit och med järnräcke, samt ursprungligt rektangulärt överljusfönster. Längst till vänster finns en icke ursprunglig källaringång under tak.

Entréfasad

I gavelröstet finns en segmentbågig fönsteröppning med ett rektangulärt småspröjsat fönster

Den övre våningen markeras med sju grunda absidformade nischer

Huvudentré markerad med en portal

Listverk med upphöjd friyta

Inskription

Rundbågefris

Segmentbågigt överfönster

Dubbelfritrappa

Rikt profilerad taklist som förkroppas vid hörnen

Kraftiga hörnlisener

7 fönsteraxlar i tre våningar

Foto: juni 2015

Administrationsdelens sidofasader

Administrationsdelens sidofasader artikuleras med 6 fönsteraxlar med stora rektangulära fönster i segmentbågiga öppningar som upprepas i tre våningar

Foto: juni 2015

Celldelens östra fasad

Den östra fasaden indelas i tre avsnitt med en centerad mittrisalit som omges av två symmetriska yttre delar. Mittrisaliten är svagt framskjuten och motsvarar administrationsflygelns läge. Den har krönade gavelrösten, men till skillnad från andra fängelser så saknar den hörnlisener. Mittrisaliten artikuleras av tre fönsteraxlar med stora segmentbågiga fönster i tre våningar.

Mittersta axeln i bottenvåningen har en dörr ut till rastgårdarna. Framför ligger en dubbelfritrappa av granit med järnräcke. Dörröppningen är segmentbågig med raka djupa smygar som inramas av en list och har en bred, kvaderristad omfattning med krönade listverk.

Cellängans yttre delar på båda sidor om mittrisaliten (respektive administrationsflygelns på den västra fasaden) har sju fönsteraxlar med segmentbågiga cellfönster. Fönsterna har förstorats och har ungefär samma höjd som bredd. De har solbänkar av sten.

Det nordligaste fönstret i bottenvåningen på den östra fasaden har förstorats ytterligare. På östra sidan bevarar bottenvåningens fönster upptill galler av en mycket ovanlig typ. Utanför den nedre fönsterhalvan utgörs gallret av den vanliga 1800-tals / 1900-talstypen. Dessa fönster har järnbågar med sex stora rutor medan övriga fönster är smårutiga och saknar galler.

De första fönsterförstoringarna på bottenvåningen gjordes 1927 då cellerna innanför omvandlades till arbetsceller. Övriga cellfönster förstorades 1935-36.

Cellängans gavlar

Cellängans gavlar artikuleras med grupper om tre höga segmentbågiga fönster i fasadens mittparti. De har en gemensam solbänk av puts och gemensam rak avtäckningslist med nedåtvinklade ändar.

På södra sidan i bottenvåningen finns en dörr i mitten upptagen under 1930-/1940-talet. Fönstret till höger om denna har ursprungliga bågar med hörnjärn/gångjärn av vinklad sen 1800-tals typ.

På norra gaveln har bottenvåningen helt förändrats

med plåtdörr och flankerande rektangulära fönster. Framför dörren fanns vid inventeringstillfället en hög lastbrygga och under denna en plåtklädd dörr som möjligen kunde vara en ursprunglig dörr till källaren. Motsvarande trappa och källardörr identifierades på södra sidan.

Tak

Huvudbyggnaden har ett flackt sadeltak med enkelfalsad grönmålad plåt omlagt 1968 och senast 1995.

I krönet av gavlarna och över administrationsflygeln finns putsade skorstenar som ursprungligen hade krenelerat krön, men numera har ett enklare utseende. Över cellängan finns dubbla rader av ventilationshuvar av plåt.

Sockel

Byggnadens sockel är hög och putsad i mörkgrå nyans, på entrésidan är den blågrå.

Listverk

Byggnaden har rikt profilerad taklist som förkroppas vid hörnen.

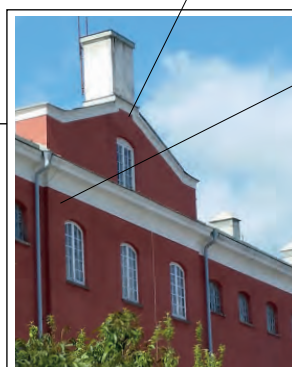
Källarvåningen

Källaren under administrationsdelen och celldelen saknar förbindelse. Golven är cementerade och väggar och tak är vitputsade. I cellängans sydvästra hörn finns en ursprunglig straffcell som enligt byggnadsdokumentationen är landets bäst bevarade i sitt slag (Riksantikvarieämbetet).

Administrationsdelens källare utgörs av tre avskilda delar; bastu- och tvagningsrum, köksförråd och verkstadsförråd med ingång från gården. Större delen av köksförrådet är välvt med en kombination av kryss- och tunnvalv.

Celldelens källare består av ett brett mittskepp med plant tak och smalare sidoskepp med tunnvalv på gördelbågar. Murarna är mycket kraftiga och har nedtill en bred klack.

Celldelens östra fasad

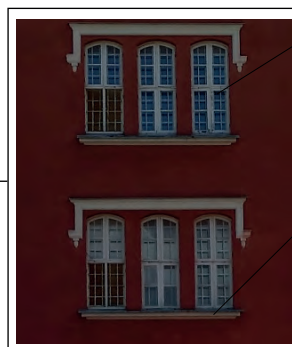
Mittrisaliten har krönade gavelrösten

Mittenpartiet på den östra fasaden markeras med en svagt framspringande risalit

På båda sidorna av mittrisaliten finns sju fönsteraxlar med segmentbågiga cellfönster med solbänkar av sten i tre våningar.

Foto: juni 2015

Cellängans gavlar

Cellängans gavlar artikuleras med grupper om tre höga segmentbågiga fönster i fasadens mittparti.

Fönstergrupperna har en gemensam solbänk av puts och gemensam rak avtäckningslist med nedåt vinklade ändar ovan fönstren

Gavelröstena över taklisten har plintar i hörnen och upphöjt rakt avskuret hörn samt

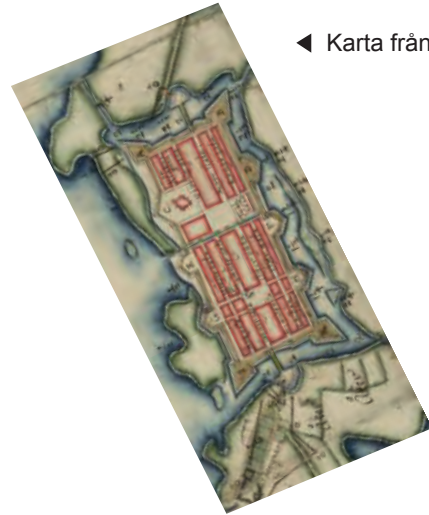
en list som följer takfallet

Foto: juni 2015

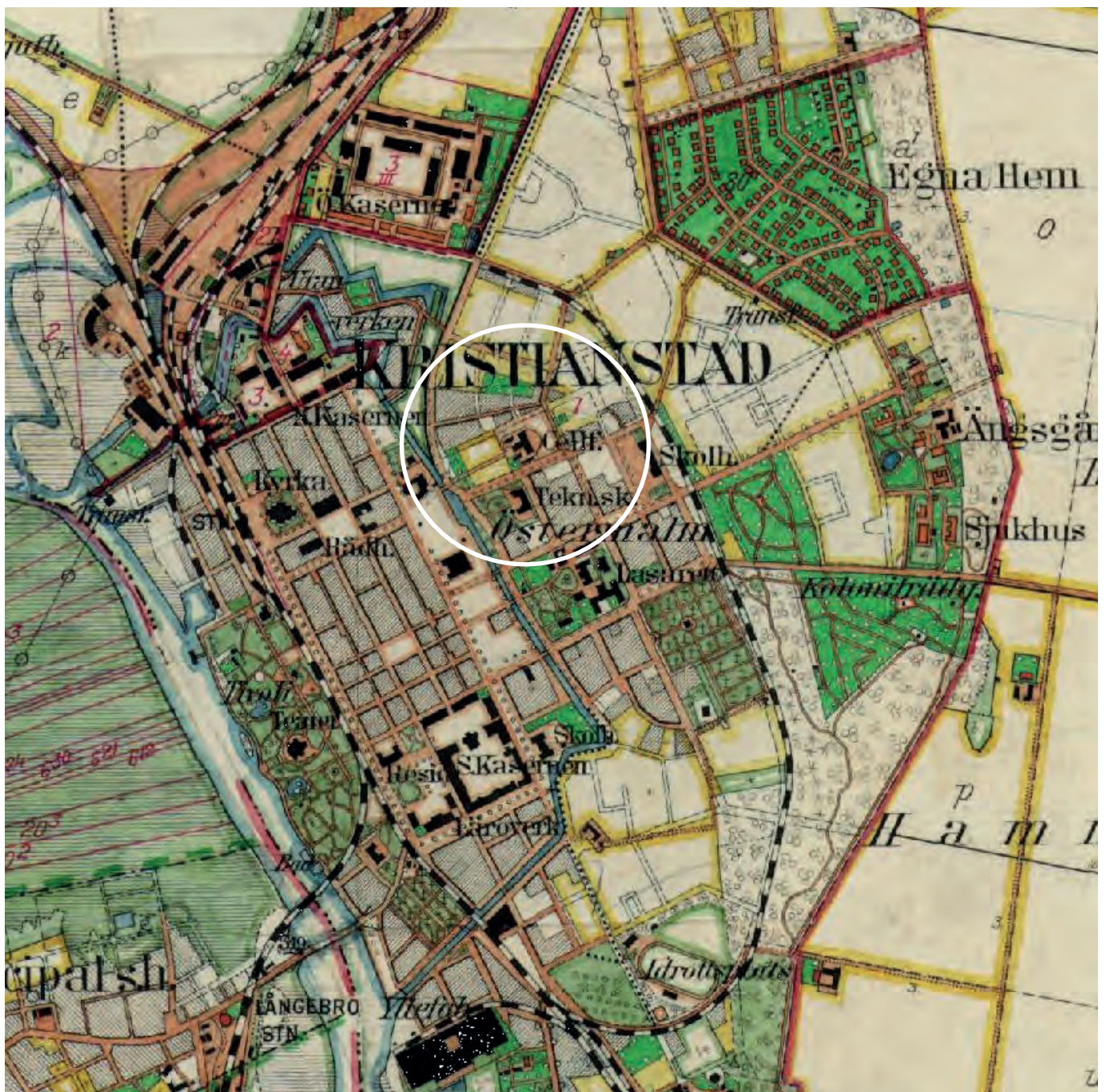
4. ANALYS

a. Historisk kartjämförelse

Kristianstad anlades 1614 som en renässansstad med fästningssystem på en liten, avlång ö mitt i ett vattenområde. Under 1800-talet förändrades staden; industrialismen gjorde sitt intåg, järnvägen kom 1865 och en stor andel kvartersbebyggelse i 4-5 våningar byggdes. Vallarna kring staden inklusive bastioner från 1700-talet raserades under mitten av 1800-talet och mark utvidgades för nya tomter och boulevarder. Nya samhällsreformer gav upphov till en ny typ av bebyggelse. Marken söder om Södra Kaserngatan byggdes ut och parker och institutionsbebyggelse anlades. Fängelset anlades

◀ Karta från ca 1800

Häradsekonomisk karta 1926-1934. I centrum på angiven cirkel återfinns Fängelset 2

0 0,25 0,50 km

1842-47 utanför den gamla befästa stadskärnan (se karta från 1855). Under samma period anlades andra stora institutioner i staden som residenset, Rådhuset, Kronohuset, järnvägsstationen, Norretullskolan och Södra kasern. På kartan från 1855 samt på Häradsekonomiska kartan från omkring 1926-1934 syns en väg i Nya Boulevardens förlängning fram till fängelsets entré. Vägens sträckning igenom grannkvarteret Fängelset 5 är idag igenbyggd med nuvarande Tingsrätten. På Häradsekonomiska kartan daterad 1926-1934 kan man se hur Kristianstad har utvecklats utanför den ursprungliga renässansstadens gränser.

Karta från ca 1855 ▶

Kartutdrag juni 2015. I centrum på angiven cirkel återfinns Fängelset 2

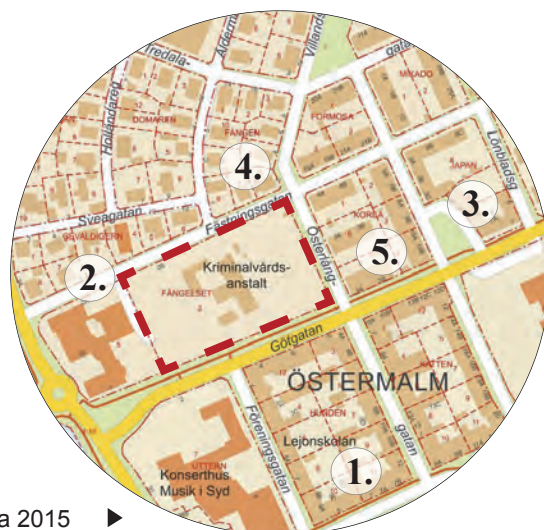
0 0,25 0,50 km

På Häradsekonomiska kartan kan man också se att delar av den nuvarande angränsande bebyggelsen har tillkommit: Norr om planområdet har villabebyggelse enligt egnahemsstil byggts ut i två kilar utmed Sveagatan. Den södra delen av kvarteret Fången (4) är utbyggt. Kvarteret Hunden (1) söder om programområdet är helt utbyggt bortsett från den nordöstra delen (del av Hunden 12 och 3). Endast de södra delarna av kvarteret Korea (5) och kvarteret Japan (3) är bebyggda.

Kvarteret Uttern sydväst om programområdet omfattar friliggande institutionsbebyggelse med viktiga allmänna funktioner: Vuxenutbildningens lokaler (fd Tekniska skolan) byggdes 1915 och 1935 fick byggnaden en tillbyggnad med konsert- hus. Biblioteket byggdes under 1960-talet. Kvarteret byggdes till ytterligare 2014 och benämns idag kulturkvarteret.

Tingsrätten (2) väster om programområdet byggdes 1952 som en L-formad byggnad i fastighetens nordvästra hörn. I södra delen ligger det forna landstingshuset placerat längs med Götgatan. Båda byggnaderna utfördes i två våningar i funktio- nalistisk stil, med rött tegel och valmat sadeltak. 1971 tillkom en vitputsad byggnad med platt tak. i fastighetens östra del. 1994-95 sammanbyggdes det forna tingshuset och landstingshuset med en tvåvåningsbyggnad i rött tegel och platt tak.

På Häradsekonomiska kartan ser man tydligt två flygelbyggnader till fängelset och dess ursprung- liga fängelsetomt, som var inhägnad. Den södra längan användes som tjänstebostad 1893-1957, dess tillhörande köksträdgård urskiljs i fastighetens sydvästra hörn.

Karta 2015 ▶

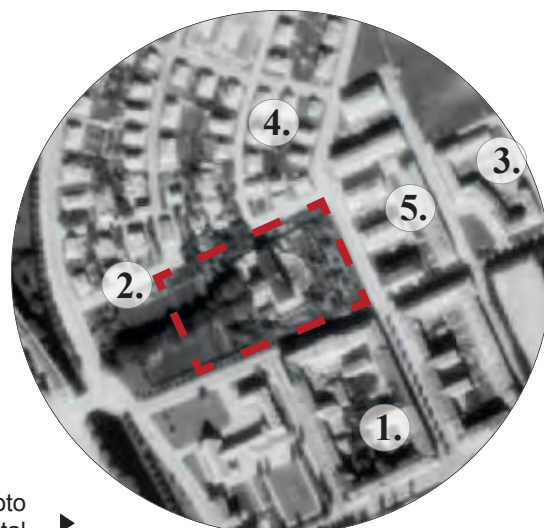

Ortofoto 2004 ▶

På flygfotot från 1940-talet ser man att den tidigare vägen som gått från fängelsets entré till rådhuset var trädplanterad. På flygfotot från 2004 syns delar av trädallén, flertalet träd fälldes mellan 2004 och 2005, idag återfinns endast ett träd kvar.

Häradsekonomiska kartan 1926-1934 ▶

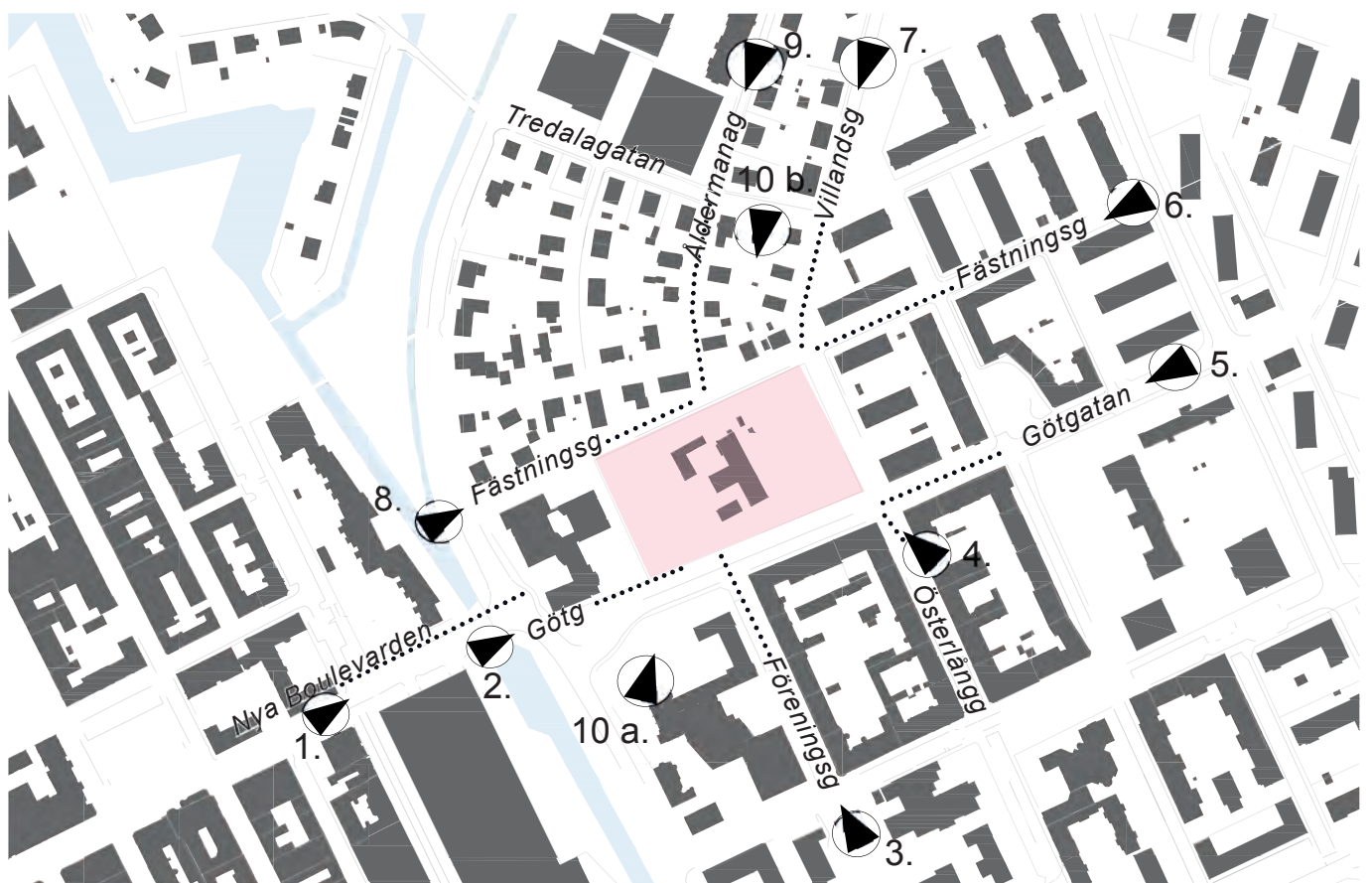
Ortofoto 1940-tal ▶

b. Inblickar och siktstråk

Siktstråk och inblickar mot planområdet visas i följande analys genom bildsekvenser ”serial vision” som illustrerar den visuella upplevelsen längs med en promenad mot fängelset. Följande inblickar mot planområdet har studerats för att identifiera huvudbyggnadens betydelse som fondbyggnad i stadsmiljön. Fotopunkter från angränsande gator har tagits för att illustrera hur byggnaden framträder i gatubilden under en promenad utmed de olika gatorna i riktning mot planområdet.

Gator och vyer som studeras:

1. Nya Boulevarden från väst
2. Götgatan från sydväst
3. Föreningsgatan från söder
4. Österlånggatan från söder
5. Götgatan från nordost
6. Fästningsgatan från nordost
7. Villandsgatan från norr
8. Fästningsgatan väst-östlig riktning
9. Äldermannagatan från norr
- 10 a. Vy från Kanalgatan mot nordost
- 10 b. Vy från Tredalagatan söderut

Kartan visar de gator och vyer som har studerats med serial vision; en analysmetod som genom bildsekvenser visar hur slutmålet, som här är fängelsets huvudbyggnad, framträder i gaturummet längs med en promenad mot planområdet

Serial vision är ett analysbegrepp som myntades av stadsplaneraren Gordon Cullen under mitten av 1900-talet. Metoden bygger på att upplevelsen av stadsrummet presenteras i en serie av bilder som visar på upplevelsen av en miljö ur fotgängarens perspektiv.

Slutsats

Redan från Nya Boulevarden (1.) skymtas fängelsebyggnadens entrégavel. Siktlinjen betonar ett historiskt samband som finns mellan byggnadens förhållande till rådhuset och den väg som tidigare

gick i Nya Boulevardens sträckning fram till fängelsets entré. Från Götgatan skymts fängelset delvis av vegetation, men en god siktlinje ges från kanalen och galleria Boulevard tvärs över gräsplanen framför konserthuset (vy 10 a). Huvudbyggnaden framträder tydligt från Fästningsgatans västra del (8.). I den norra delen av Villandsgatan utgör fängelset en stark fond som centreras i gatubilden och syns långväga (7.). Vid slutet av Äldermannagatan fungerar den norra gaveln tydligt som fondbyggnad, gaveln skymtas också mellan villorna i kvarteret Fången (vy 10 b.)

1. Nya Boulevarden

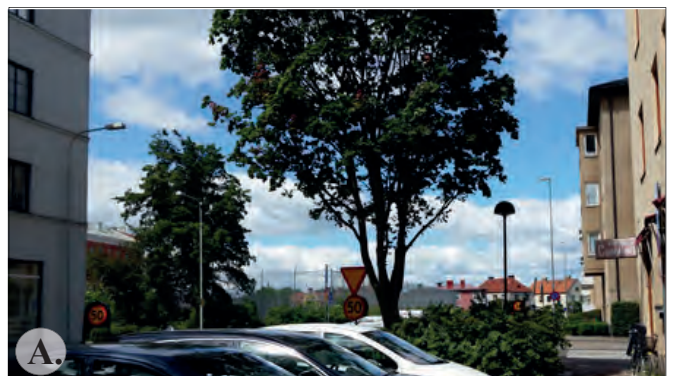
2. Götgatan

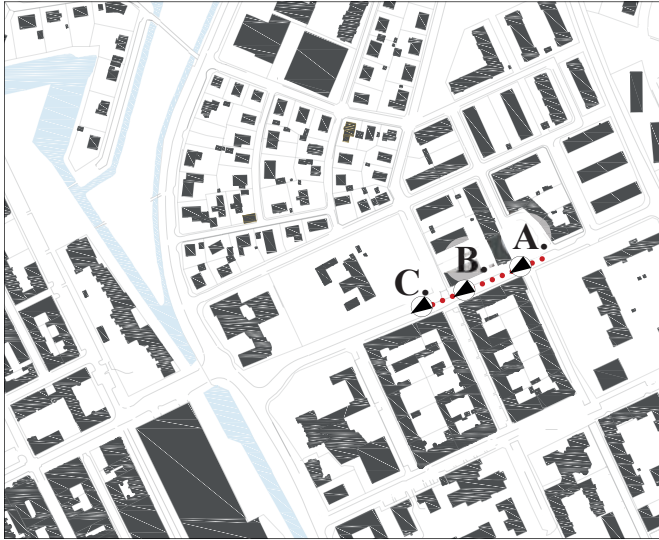
3. Föreningsgatan

4. Österlånggatan

5. Götgatan öst-västlig riktning

6. Fästningsgatan öst-västlig riktning

7. Villandsgatan nord-sydlig riktning

8. Fästningsgatan väst-östlig riktning

9. Aldermannagatan nord-sydlig riktning

10 a. Vy från Kanalagatan mot nordost
b. Vy från Tredalagatan mot söder

c. Bebyggelsemönster och täthetsgrad

Nedan har en jämförelse av olika bebyggelsemönster, exploateringsgrad och täthet genomförts. Åtta kvarter i staden har analyserats; årtal, våningsantal, bebyggelsemönster har identifierats, liksom exploateringsgrad och andel bebyggd mark inom aktuellt kvarter. De olika områdena har valts ut eftersom de representerar olika bebyggelseepoker, stadsbyggnadsmönster och täthetsgrad. Jämförelsen visar även hur stor andel av marken i kvarteret som är bebyggd (%).

Exploateringsgrad

Exploateringsgrad är ett mått på bebyggelsestäthet, ett exploateringsgrad på 0,75 motsvarar 75 bostäder per hektar utifrån antagandet att varje bostad i genomsnitt utgör 100 kvm.

Exploateringsgraden räknas ut genom att dividera bruttoarean, BTA (arean av bebyggelsens mätvärda delar av våningsplanen) med den totala markarealen:

$$e = \text{BTA} / \text{Total markareal}$$

Exploateringsgraden kan räknas ut på flera sätt, här anges både tomtexploateringsgrad $e(\text{tomt})$ och i vissa fall även nettoexploateringsgrad $e(\text{netto})$.

Tomtexploateringsgraden tar bara hänsyn till den faktiska tomten medan nettoexploateringsgraden även omfattar del av angränsande gatumark och mindre park- torgytor i anslutning till kvarterets närhet, varpå det också kallas kvartersexploateringsgrad. Nettoexploateringsgraden ger en mer rättvis bild av täthetsgraden eftersom den tar hänsyn till de allmänna ytorna som kvarteret kräver.

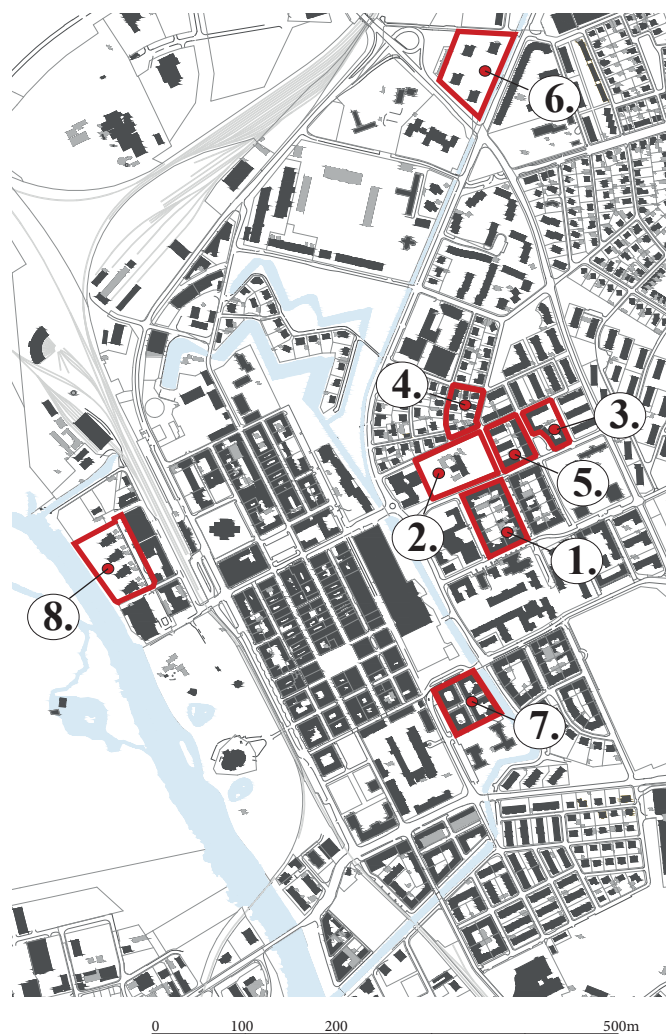
I följande uträkningar för exploateringsgraden har varken inredd vindsvåning eller källare räknats in i våningsantalet.

Förkortningar

$e(\text{tomt})$ = Tomtexploateringsgrad =
= Bruttoarean / tomtarealen

$e(\text{netto})$ = Nettoexploateringsgrad =
= Bruttoarean / tomtarealen inklusive
halva angränsande gatubredd och
del av mindre torg- eller parkytor

% = Andel bebyggd yta (%)

Följande kvarter har studerats:

1. Kv hunden - sluten kvartersstad
2. Kv Fängelset - monumental bebyggelse
3. Kv Japan - storgårdskvarter
4. Kv Fången - trädgårdsstad
5. Kv Korea - funktionalism; lamellhus
6. Kv Hästen - funktionalism punkthus
7. Kv Riksens ständer - postmodernism
8. Kv Kvarnen 25 - nymodernism; hög öppen bebyggelse

Slutsats

Analysen visar på att hög friliggande bebyggelse (punkthus i 7-8 våningar) har samma täthetsgrad som lägre sluten kvartersbebyggelse (2-3 våningar) i storgårdskvarter. Detta beror på att högre bebyggelse behöver omges av mer obebyggd mark för att kompensera den skuggbildning som höghusbebyggelsen skapar.

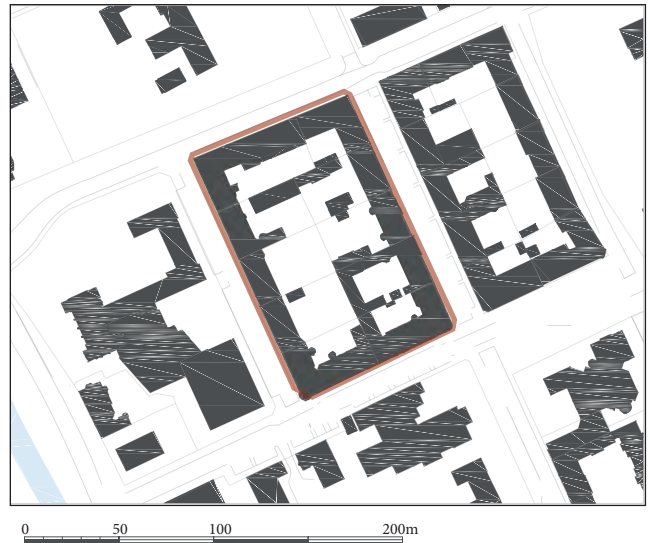
Det allra tätaste bebyggelsemönstret i jämförelsen återfinns i sluten tät kvartersbebyggelse från 1800-talet (3-4 våningar) enligt bebyggelsemönstret rutnätsplan. Dock tar denna bebyggelse i anspråk en stor andel markareal (84% av kvarterets yta).

1. RUTNÄTSPLAN

Bebyggelsemönster: Sluten kvartersstad

Kv Hunden, Östermalm

Årtal: 1888-1930   e (tomt) = 3,5   % = 84 %
3-4 våningar   e (netto) = 2,8

2. MONUMENTALBEBYGGELSE (RUTNÄTSPLAN)

Bebyggelsemönster: Öppet friliggande

Under 1800-talet anlades flera olika viktiga institutionsbyggnader i stadsmiljön såsom skolor, sjukhus och som i detta fallet en fängelsebyggnad från 1846. De nya institutionsbyggnaderna anlades huvudsakligen friliggande, placerade i fonden av en gata eller på en höjd för att förstärka deras

betydelse i stadsbilden. Stadsplanemönstret för kvarteret Fängelset 2 utgörs av rutnätsstadens lättorienterbara struktur som baseras på slutna kvarter och öppna ytor intill viktiga platser. Placeringen av fängelset hade även ett avskräckande syfte, utanför samhället.

Kv Fängelset 2, Östermalm

Årtal: 1842-1847   e (tomt) = 0,19   % = 9,5 %
1-3 våningar

3. STORGÅRDSKVARTER

Bebyggelsemönster: Stora sammanhängande gårdar utmed svängda gaturum

Kv Japan, Östermalm

Årtal: 1920-tal
2-3 våningar

e (tomt) = 1,1   % = 41 %
e (netto) = 0,76

4. TRÄDGÅRDSSTAD

Bebyggelsemönster: Låg friliggande bebyggelse utmed svängda gaturum och platsbildningar

Kv Fången, Östermalm

Årtal: 1920-30-tal
1-2 våningar

e (tomt) = 0,4   % = 25 %
e (netto) = 0,3

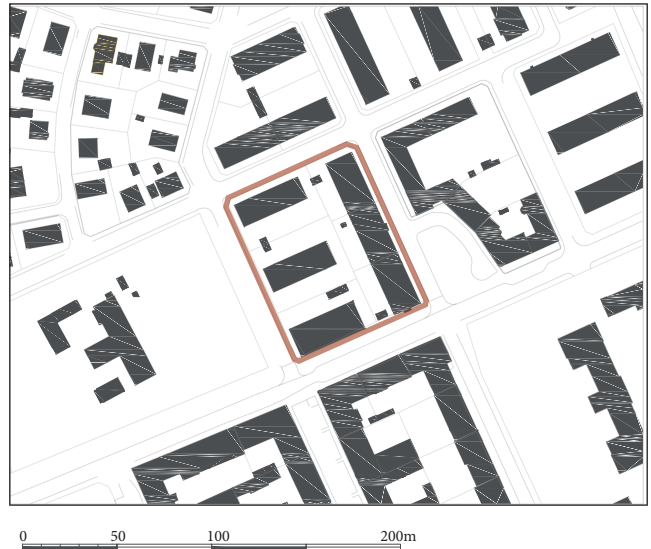

5. FUNKTIONALISM - LAMELLHUS

Bebyggelsemönster: Medelhög, öppen bebyggelse med parallellställda lamellhus, tjockhus

Kv Korea, Östermalm

Årtal: 1930-tal   e (tomt) = 1,7   % = 45 %
4 våningar   e (netto) = 1,2

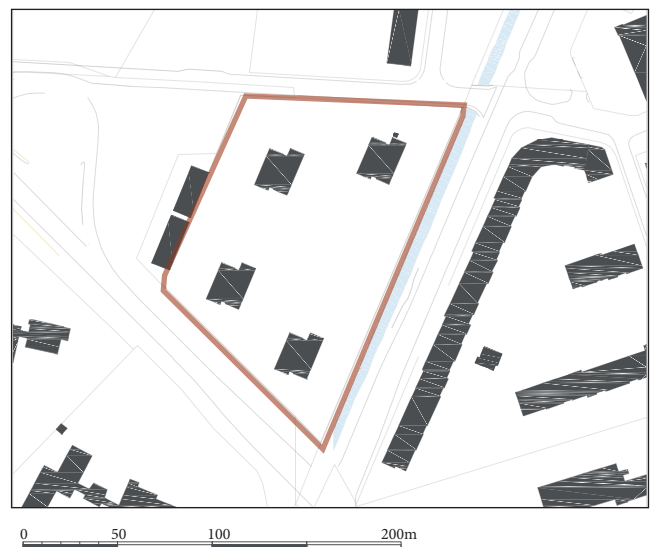

6. FUNKTIONALISM - PUNKTHUS

Bebyggelsemönster: Hög, öppen, friliggande bebyggelse med storskaliga öppna gårdar

Kv Hästen, Sommarlust

Årtal: 1950-tal   e (tomt) = 0,76   % = 9,5%
8 våningar   e (netto) = 0,60

7. POSTMODERNISM

Bebyggelsemönster: Medelhög, sluten / halvöppen bebyggelse med små kvarter

Kv Riksens ständer, Centrum

Årtal: 1990-tal e (tomt) = 2,8 % = 54 %
 5-7 våningar e (netto) = 1,9

8. NYMODERNISM - PUNKTHUS

Bebyggelsemönster: Hög, öppen, friliggande bebyggelse med storskaliga öppna gårdar

Kv Kvarnen 25, Centrum

Årtal: 2000-tal e (tomt) = 0,77 % = 12 %
 7 våningar e (netto) =

ANALYS -

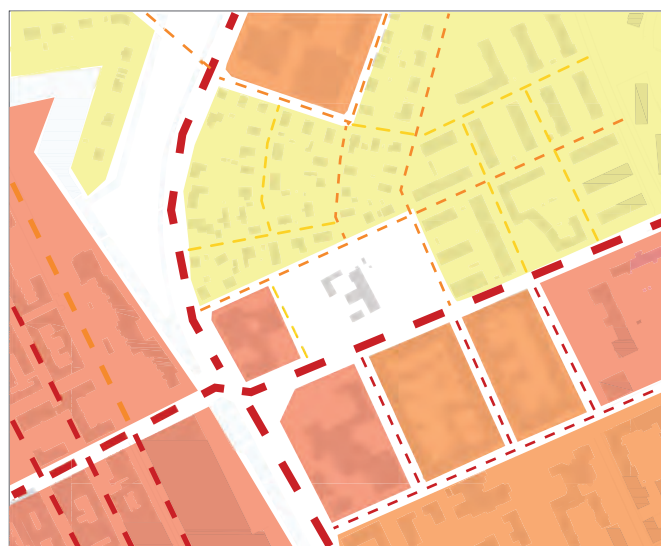
d. Offentlighet

Planmässigt erbjuder renässansstaden och den slutna kvartersstaden i söder vid Götgatan en stadsmässig struktur med hög grad av offentlighet. De slutna gaturummen skapar ett tydligt och välavgränsat gaturum. Renässansstaden och utbyggnaden av denna under 1800-talet utgör stadens handelscentrum, flera butiker rymms inom en fördelaktig fastighetsstruktur med korta fasadliv och djupa lokaler.

I norr och öster möter programområdet en friliggande bebyggelsestruktur som huvudsakligen utgörs av bostäder vilket innebär en låg grad av offentlighet då här finns få verksamheter.

Slutsats

Programområdet ligger inom ett område som angränsar både till hög och låg grad av offentlighet. Vid nyexploatering ska hög grad av offentlighet främst ske på Götgatan.

D. Förhållningsätt i staden: Stråk och grad av offentlighet

TECKENFÖRKLARING

	Hög grad av offentlighet; allmänna institutioner / hög andel handel		Stadsmässigt huvudstråk - välintegrerat
	Medelhög grad av offentlighet		Stadsmässigt stråk
	Låg grad av offentlighet; bostadsområde		Matargata
			Bostadsgata / låg grad av offentlighet

e. Stråk

På kartan intill har viktiga stråk i staden utifrån fotgängarens perspektiv markerats. Stråken har programområdet som utgångspunkt. Gröna rekreationsstråk leder till målpunkter som lekplats, park, naturområde eller idrottsplats. Rödmarkerade stråk illustrerar viktiga stadsstråk som handelsgator eller stråk som förbinder olika stadsdelar. Även huvudnätet för biltrafik samt bussgatan för Kristianstad-länken visas.

Slutsats

Programområdet har ett centralt läge i staden nära till stadens målpunkter, rekreationsområden och grönområde. Fastigheten Fängelset 2 är en avlång fastighet som tillsammans med grannfastigheten Fängelset 5 avskärmar Östermalm från området norr om kvarteret Fängelset. När fängelsetomten inte längre har behov av att vara inhägnad bör ett gång- och cykelstråk förlängas från Föreningsgatan över fastigheten för att förbinda stadsdelarna och skapa gena stråk i staden, samt överbrygga den fysiska barriär som den inhägnade tomten har utgjort.

TECKENFÖRKLARING

Stråk och gröna målpunkter

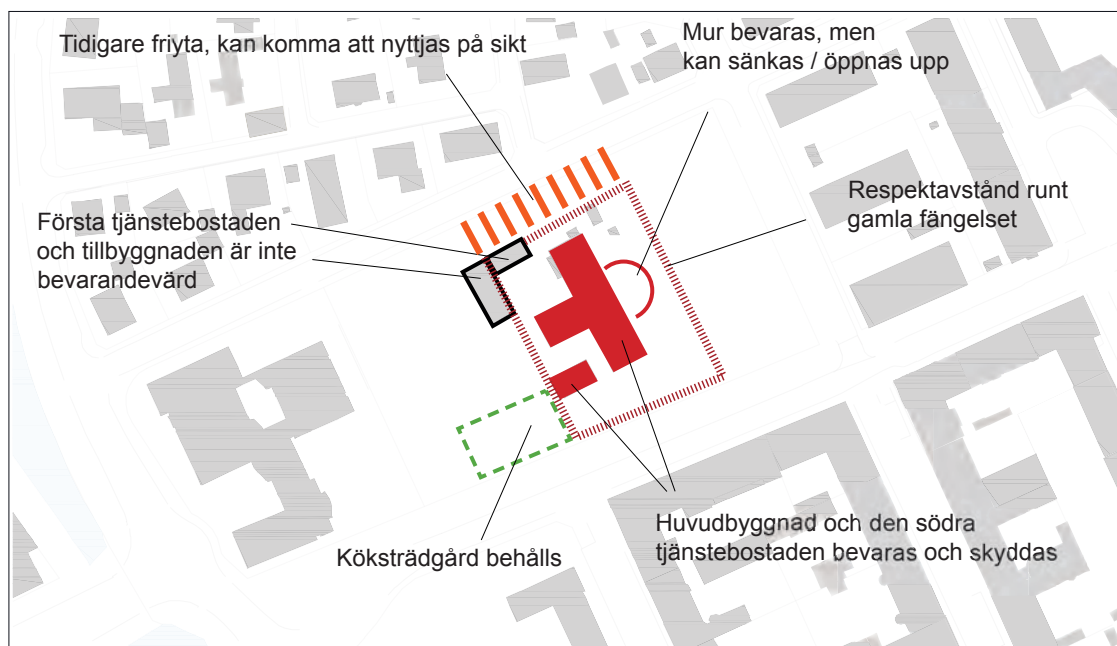
	Programområde		Idrottsplats
	Viktigt stadsstråk		Park / grönyta
	Rekreativstråk		Riktning naturområde
	Huvudnät trafik		Natur- / rekreationsområde
	Bussgata, delvis separerad		

5. RIKTLINJER & SLUTSATSER

Utifrån tidigare beslut/planeringsunderlag, utredningar och analyser över programområdet redovisas här de sammanfattande slutsatser/ställningstaganden som ligger till grund för struktur- och exempelförslaget.

Befintlig bebyggelse och utemiljö

- Fängelsebyggnaden och den södra tjänstebostaden har kulturhistoriska värden med tidstypisk arkitektur och får inte rivas och ska bevaras och skyddas mot förvanskning.
- Fängelsets friliggande placering värnas genom att ett respektavstånd behålls runt byggnaden, så att dess monumentala placering i staden framhävs (enligt 4 kap. Analys-Historisk kartjämförelse).
- Den första tjänstebostaden, som byggts till under 1950-talet bedöms inte vara tillräckligt bevarandevärd.
- Fängelsets före detta rastgård med mur bevaras. Muren kan dock delvis sänkas/öppnas upp.
- Köksträdgården behålls som trädgård.
- Fängelsets angränsande utemiljö direkt norr om Fängelsebyggnaden (se område E på kartan på sidan 32 och nedan rött skrafferade område) kan eventuellt komma att nyttjas på sikt genom byggnation av stadsradhus, skolgård, odling etc.

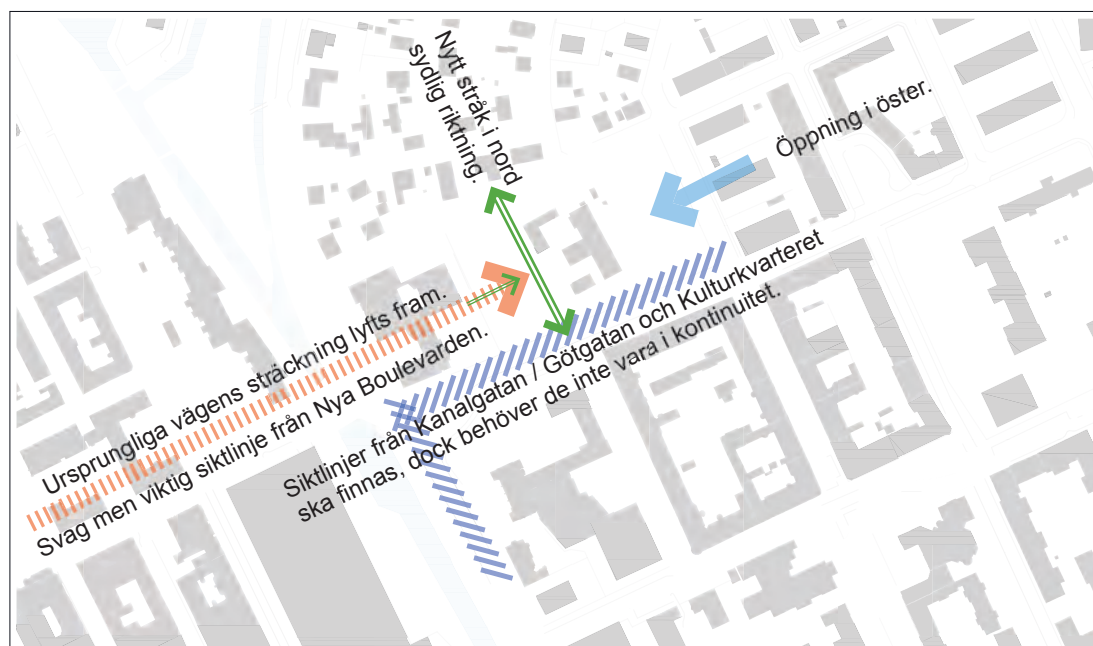

Siktlinjer och stråk

- Den ursprungliga vägens sträckning inom fastigheten fram till huvudbyggnadens entré lämnas obebyggd och lyfts fram genom att den tidigare allén återplanteras (*enligt 4 kap. Analys-Historisk kartjämförelse*).
- Siktlinjen från Nya Boulevarden (*nr. 1, 4 kap. Analys-Inblickar och siktstråk*) är mycket svag men betydelsefull då den visar på den historiska kopplingen mellan fängelsets entré och Rådhuset på Stora Torg. Ett släpp/öppning i områdets västra del ska hålla siktlinjen fri från Nya Boulevarden mot fängelsebyggnaden (*enligt 4 kap. Analys-Inblickar och siktstråk*).
- Siktlinjen från Kanalgatan/Götgatan och Kulturkvarteret (*nr. 10 a, 4 kap. Analys-Inblickar och siktstråk*) är viktig, men kan brytas och behöver inte synas i en kontinuerlig rörelse utan fängelset kan dyka upp/försvinna serIELLT när man rör sig i området. Övriga siktlinjer 3, 9 och 10b (*4 kap. Analys-Inblickar och siktstråk*) behålls i relativt stor utsträckning.
- Ett gång- och cykelstråk förläggs med fördel från Fästningsgatan över fastigheten i nord-sydlig riktning för att förbinda stadsdelarna och skapa ett gent stråk i staden, samt överbrygga den fysiska barriär som den inhägnade tomten tidigare har utgjort (*enligt 4 kap. Analys-Stråk*).

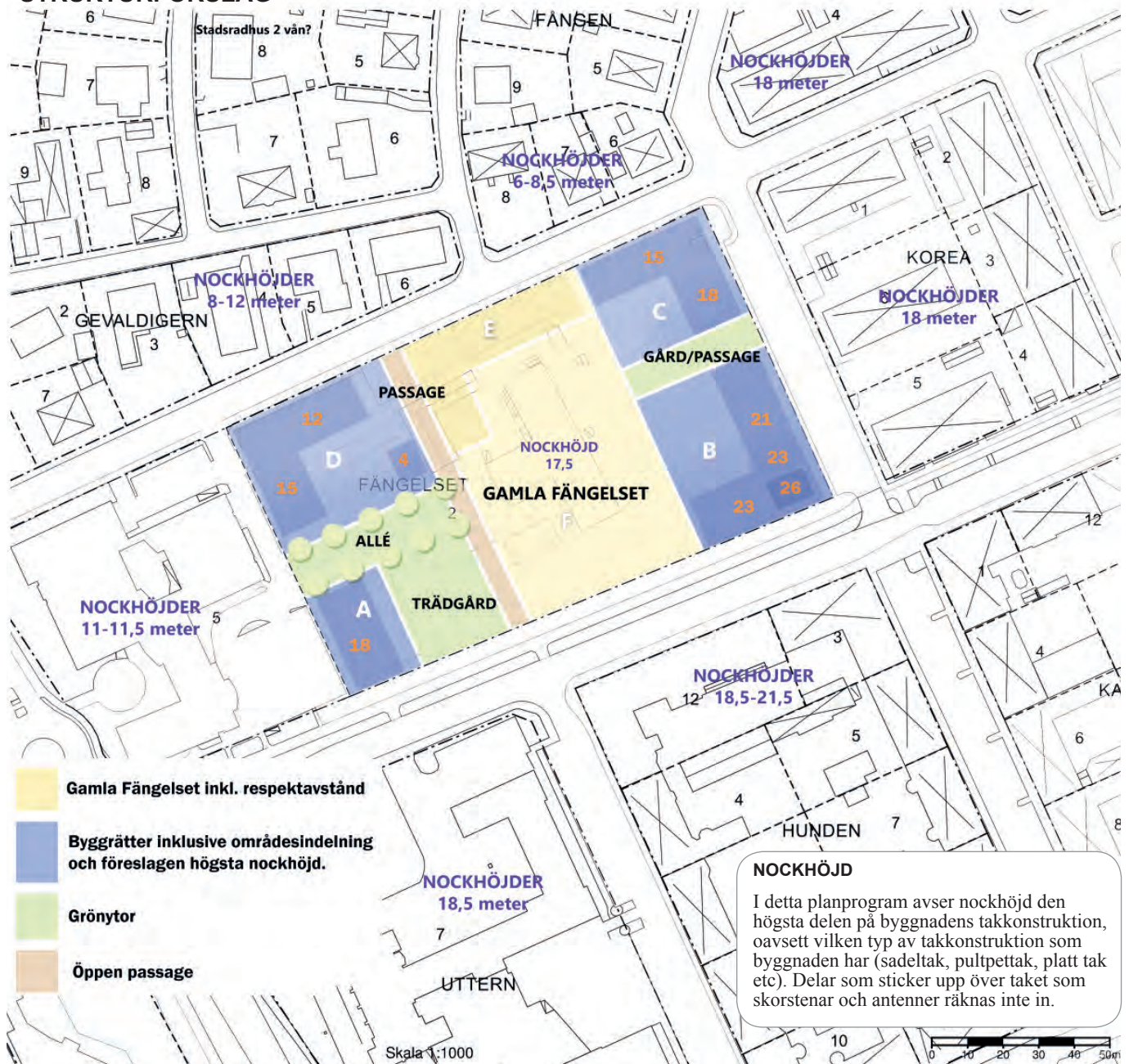
Ett schematisk inritad passage redovisas på sidan 32.

- En öppning i bebyggelsestrukturen utmed Österlånggatan skapar luft i stads-/gatumiljön samtidigt som tillgängligheten till fängelsebyggnaden förbättras. Släppet sammanfaller delvis med muren och fängelsebyggnadens något snedställda placering i kvarteret och det mittersta lamellhusets norra gårdsrum inom kvarteret Korea.

Riktlinjer & slutsatser: stråk och siktlinjer

STRUKTURFÖRSLAG

Ny bebyggelse

- Ny bebyggelse utformas stadsmässigt med en resurseffektiv bebyggelsestruktur anpassad till omkringliggande bebyggelse där de kulturhistoriska värdena och grönskan förblir viktiga element i kvarteret.
- Ny bebyggelse inom fastigheten ska placeras i ett stadsbyggnadsmönster som förtätar kvarterets tidigare obebyggda hörn.
- Exploateringsgraden (e) kan lämpligen vara ca 1,5 för hela kvarteret för att främja ett effektivt markutnyttjande i detta centrala läge samtidigt som fängelsets friyta behålls. Exploateringsgraden motsvarar intilliggande kvarteret Korea, Östermalm.

Bebyggelsehöjder/Placering

- För att möta den angränsande bebyggelsen och skala föreslås lägre och friare utformad bebyggelse mot Egna hemsområdet i norr och högre och stadsmässiga byggnader tillåts i en upptrappning mot Götgatan och den slutna kvarterstaden i söder.
- Utmed Götgatan ska fasadlivet placeras utmed gatan som förstärker stadsmässigheten medan övrig bebyggelse medges en friare placering och kan vara delvis indragna från gatorna så utrymme ges för förgård med entréer samt för eventuella framtida trädplanteringar.

Strukturförslag

Område A

En ny byggnad kan uppföras med en nockhöjd på 18 meter som ansluter sig till nockhöjderna på Kulturkvarteret och gamla fängelset.

Område B

Inom kvarterets sydöstra hörn tillåts de högsta nockhöjderna inom kvarteret Fängelset på 21-23 meter samt en begränsad del till 26 meter då det anses vara det hörn som tål högst byggnadshöjder i anslutning till den högre stenstaden. Nockhöjden på 23 meter motsvarar ca 1,5 meter högre nockhöjd än den intilliggande slutna kvarterstaden söder om Götgatan. Nockhöjd på 26 meter tillåts endast som en indragen takvåning i en begränsad del i den sydöstra delen. I anslutning till Götgatan kan därmed, som högst, ca 7 våningar uppföras plus en takvåning. Nockhöjden längre norrut på 21 meter motsvarar cirka en våning högre än de befintliga lamellhusen öster om Österlånggatan.

Område C

Ny bebyggelse medges mellan 15-18 meter i nockhöjd, varav 15 meter medges utmed Fästningsgatan och 18 meter utmed Österlånggatan som ansluter till de befintliga lamellhusens nockhöjd på andra sidan gatan. Nockhöjd på 15 meter motsvarar en avvägning mellan de olika intilliggande kvarterens nockhöjder samt en idé om att ska ett resurseffektivt markutnyttjande.

Område D

Ny bebyggelse medges mellan 12-15 meter i nockhöjd, varav 12 meter föreslås utmed Fästningsgatan för att ansluta till Egna hemsområdet lägre bebyggelse. Nockhöjd på 15 meter tillåts mot Tingshuset. Nockhöjd på 15 meter bedöms som rimlig då delområdet inom Tingshusets "baksida" utgör en relativt okänslig miljö. Ny byggnad kan skapas på innergården med en högsta nockhöjd på 4 meter som riktlinje.

Område E

Friyta till Fängelset. Framtida markresurs.

Område F

Gamla fängelset med omkringliggande friyta. Norra tjänstebostaden är inte bevarandevärd och kan därför rivras/byggas om. En ny byggrätt av den ursprungliga byggnadsvolymen kan återskapas.

Gestaltning

- Ny arkitektur ska utgöra intressanta avtryck av sin samtid och bidra till att komplettera och utveckla den befintliga kulturhistoriska miljön.
- Ny bebyggelse ska i huvudsak uppföras med traditionella material såsom sten- och putsfasader i stenstadens färgskala.
- Den sydvästra byggnaden ska med fördel uppföras med tegelfasad för att anpassas till den intilliggande bebyggelsen: Tingshuset, Kulturkvarteret och hörnbyggnaden på Götgatan/Föreningsgatan.
- Bebyggelsen ska ha uppbrutna och korta fasadliv för att skapa variation i uttrycket.
- Ny bebyggelse ska utformas så att taklandskapen i stor utsträckning nyttjas som vistelseytor med vegetation. Fördelarna är flera, bland annat att det genererar en god boendekvalité och fungerar som dagvattenfördröjning samtidigt som det skulle bidra till ett nytt inslag i Kristianstads stadsmiljö. Dagsljusbehovet kan dessutom lättare uppnås. Detta kompenserar förlusten av kvarterets grönytor som nu föreslås exploateras.
- Inom delområde D finns en relativt markant höjdskillnad där nivåskillnaderna kan arbetas in i byggnadsutformningen.

Innehåll

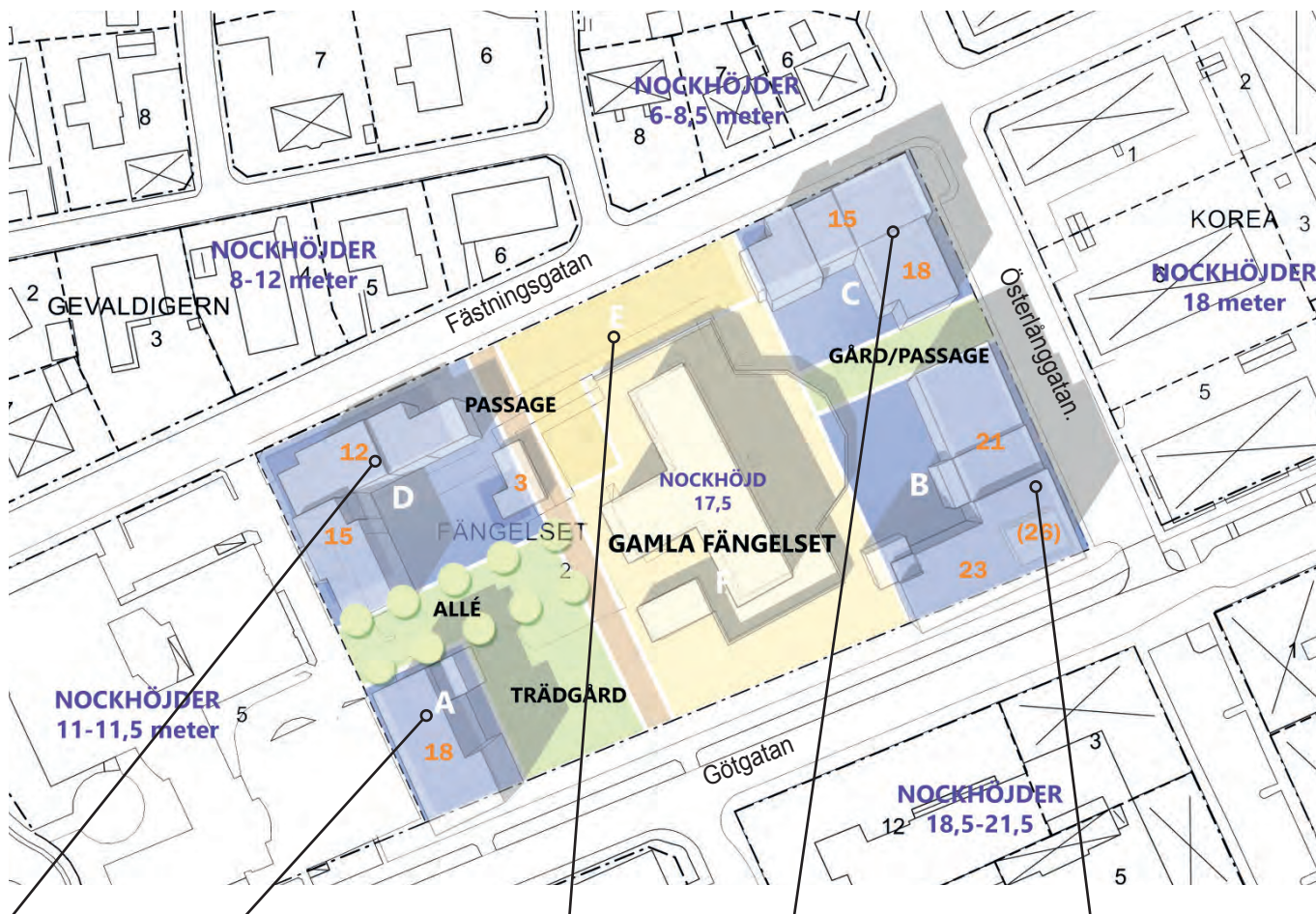
- Området ska kunna innehålla blandade verksamheter (exempelvis hotell, kontor, skola, kultur handel) lämpliga i en stadsmiljö samt boendemöjligheter.
- Götgatan är ett stadsmässigt huvudstråk varpå det är av stor vikt att entréer förläggs i anslutning till gatan för att skapa ett tydligt och stadsmässigt gaturum och hög grad av offentlighet. (*enligt 4 kap. Analys-Bebyggelsemönster och täthetsgrad*).
- Skola/förskola kan med fördel placeras inom kvarterets nordvästra del, då läget är fördelaktigt genom att en tillräckligt stor skolgård skulle kunna skapas i skyddat läge norr om den allé som avser återskapas samt utmed Fängelsets norra del, inom område E. Tillfart kan då ske från Fästningsgatan. Bullret från omkringliggande gator måste dock särskilt studeras.

Utemiljö och parkering

- Området ska innehålla kvalitativa grönytor. Skyddade gårdsrum ska finnas i kvarteret.
- Det ska finnas utrymme för minst 2 cykelparkeringar per lägenhet med hänsyn till områdets centrala läge. Målsättningen är att skapa utrymme för cykelparkeringen i nära anslutning till bebyggelsens entréer. Cykelparkeringen ska ha goda fastlåsningsanordningar och väderskyddade cykelrum.
- Då fastigheten har ett centralt läge och är välförsörjt utifrån kollektivtrafikaspekt kan visst avsteg från parkeringsnormerna medges. Parkering i markplan ska i största mån undvikas för att istället tillgodose behovet av vistelseytor/grönytor och parkeringsytor för cyklar. Bilparkeringsmöjligheter delvis under markplan ska eftersträvas, de geotekniska förhållandena behöver dock utredas vidare.
- Ett helhetsgrepp över Götgatans utformningen ska studeras i kommande detaljplan för att stärka stadsmiljön kring gatan och där målsättningen är också att gatan ska fungera som en rekreativ länk med gröna upplevelsevärden mellan de större parkområdena i närområdet (Kanalens grönstråk, Parkstadens grönstråk och i förlängningen Tivoliparken och Björket).

Exempelförslag

Exempel för tillämplig av riktlinjerna.
 Illustrerad bebyggelse exploateringsgrad är
 e (tomt)=1,6
 e (netto)= 1,15
 Andel bebyggd yta: 31%.

Nya byggnader i friare form, placerade något indraget från gatan. Möjlighet till skola. Möjliggör ca 3-5 våningar.

Tegelbyggnad med sadeltak för att ansluta till intilliggande bebyggelse. Byggnad hindrar delvis siktlinjen från Kanalgatan men förstärker gaturummet och stadsmässigheten. Möjliggör som maximalt ca 5 våningar med sadeltak.

Framtida markresurs exempelvis mark för skolgård, radhus, stadsnära odling etc.

Nya byggnader i friare form utmed Fästningsgatan och Österlånggatan. Möjliggör som maximalt ca 4-6 våningar.

Stadsmässig högre bebyggelse utmed Götgatan. Möjliggör som maximalt 7 våningar exklusive takvåning.

Inspirationsbilder

Inspirationsbild på tegelfasad i stadsmiljö, till område A
Bild: LINK Arkitektur / 3D House, Norra Tyresö Centrum.

Inspirationsbild på stadsradhus, till område E.
Bild: Småa AB, Kärrtorp.

Inspirationsbild på hur takterrasser kan nyttjas, till område B och C.
Bild: ÄWL Arkitekter. JM, Lindes terrass, Årstastråket.

Inspirationsbild på hur takterrasser kan nyttjas, till område B,C och D.
Bild: LINK arkitektur, Södra Brunnhög, Lund

Inspirationsbild på hur takterrasser kan nyttjas, till område B,C och D.

Inspirationsbild på hur taklandskapet kan nyttjas samt hur fasadlivet kan brytas upp.
Bild: Kontur arkitektkontor ab, Väsjö Torg, Stockholm.

Inför kommande detaljplanering:

- Geoteknisk undersökning (för att klargöra grundläggningsförhållandena och möjligheten att anordna parkering i källarplan).
- Bullerutredning (som baseras på uppdaterade trafikmätning på Fästningsgatan, Österlånggatan och Götgatan).
- Byggnadsantikvarisk utredning (som redogör för gamla fängelset kulturhistoriska interiöra och exteriöra värden, inklusive den södra tjänstebostaden, gamla fängelsemuren och rastgården, som ska säkras upp genom detaljplanebestämmelser samt vilka förändringar som kan göras utan att påverka byggnadens karaktär och värden).
- Trafik- och parkeringsutredning (för att klargöra olika trafikrörelser inklusive gångtrafik samt studera bil- och cykel-parkeringsmöjligheterna).
- Omgestaltning av Götgatan.
- Illustration av kommande bebyggelse, volym/gestaltning och perspektiv.

MEDVERKANDE TJÄNSTEMÄN

Planprogrammet med tillhörande foto och illustrationer är framtaget och sammanställt av Evelina Simonsson-planeringsarkitekt och Helén Schrewelius-planeringsarkitekt. Utöver undertecknade tjänstemän har följande tjänstemän i Kristianstad kommun deltagit och konsulterats i arbetet Katarina Olsson - stadsantikvarie, Roger Jönsson - avdelningschef för plan- och bygglovsavdelningen och tf stadsarkitekt, Charlotte Svensson-landskapsarkitekt, Daniela D. Krizanec - planeringsarkitekt, Marie Nilsson- planeringsarkitekt, Jeanette Petersén - planeringsarkitekt, Ylva Pershaf-stadsarkitekt, Eva Folkesson-Lööf - kartingenjör.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen Plan- och bygglovsavdelningen

Januari 2017